

Briselē, 13.5.2016.
SWD(2016) 153 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS
IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Pavaddokuments dokumentam

Priekšlikums
EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,
ar ko groza Direktīvu 2004/37/EK par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts
ar kancerogēnu vai mutagēnu iedarbību darbā

{ COM(2016) 248 final }
{ SWD(2016) 152 final }

Kopsavilkums

Ietekmes novērtējums par priekšlikumu direktīvai, ar ko groza Kancerogēnu un mutagēnu direktīvu, lai noteiktu jaunas „procesā radušās vielas” un paredzētu/pārskatītu saistošas arodekspozīcijas robežvērtības

A. Nepieciešamība rīkoties

Kādēļ? Kāda problēma tiek risināta?

Dažu ķīmikāliju iedarbība darbavietā var izraisīt vēzi, kas Eiropas Savienībā (ES) ir galvenais arodslimību izraisīto nāves gadījumu cēlonis. Lai darba ņēmējus aizsargātu pret šādiem riskiem, ES ir pieņēmusi Kancerogēnu un mutagēnu direktīvu, kurā izklāstīti pasākumi, kas jāveic, lai ierobežotu vai pilnībā novērstu kancerogēnu ķīmikāliju iedarbību, un kurā paredzētas arodekspozīcijas robežvērtības. Tomēr minētā direktīva ir novecojusi, jo tajā nav ņemti vērā pieejamie zinātniskie pierādījumi. Komisija ir veikusi zinātnisko un ekonomisko novērtējumu par 25 prioritārām ķīmikālijām, kuru iedarbībai ES ir pakļauti aptuveni 20 miljoni darba ņēmēju. Ietekmes novērtējumā ir aplūkotas 13 no šīm vielām, proti, tādas, par kurām ir sagatavotas datu kopas. Attiecībā uz dažām no šīm vielām dalībvalstis ir ieviešas arodekspozīcijas robežvērtības, taču tās stipri atšķiras un reizēm ir pārāk augstas, lai aizsargātu darba ņēmējus.

Ar arodu saistītas vēža slimības ietekmē visu ekonomiku, jo samazina pieejamo darbaspēku (vai nu uz laiku, vai pastāvīgi), darba produktivitāti un palielina slogu valsts finansēm, radot valsts izdevumus (no kuriem varētu izvairīties) saistībā ar veselības aprūpi, invaliditātes pabalstiem, priekšlaicīgām pensijām un citiem pabalstiem. Darba ņēmējiem un viņu ģimenēm šī slimība ne vien būtiski pazemina dzīves kvalitāti, bet arī rada tiešas, ar veselības aprūpi saistītas izmaksas un netiešas pašreizējo un turpmāko ieņēmumu zaudējumus. Uzņēmumiem ar arodu saistītas vēža slimības nozīmē darbinieku aizstāšanas izmaksas, produktivitātes zudumus un nepieciešamību maksāt lielākas algas, lai kompensētu augstāku arodrisku, un tas ietekmē uzņēmumu konkurētspēju.

Kāds rezultāts tiek gaidīts no iniciatīvas?

Iniciatīvai ir trīs mērķi:

- samazināt kancerogēnu ķīmikāliju iedarbību uz ES darba ņēmējiem darbavietā;
- palielināt ES regulējuma efektivitāti;
- ieviest lielāku skaidrību un vienlīdzīgākus konkurences apstākļus ekonomikas dalībniekiem.

Kāda ir ES līmeņa rīcības pievienotā vērtība?

Pašreiz pastāvošās valstu arodekspozīcijas robežvērtību atšķirības dalībvalstīs attiecībā uz noteiktajiem kancerogēniem nenodrošina aizsardzības minimumu visiem ES darba ņēmējiem pret riskiem, ko rada arodekspozīcija. Turklāt pašreizējā situācija rada nevienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem, jo tiem, kas darbojas dalībvalstīs ar zemāka līmeņa aizsardzības arodekspozīcijas robežvērtībām, ir konkurences priekšrocība. Tikai dalībvalstu līmenī īstenota rīcība nevar atrisināt šīs problēmas, tādēļ šā mērķa sasniegšanai ir nepieciešama ES līmeņa rīcība, kas atbilst Līguma par Eiropas Savienību 5. panta 3. punktam.

B. Risinājumi

Kādi leģislatīvie un neleģislatīvie politikas varianti ir izskatīti? Vai ir kāds izraudzītais variants? Kādēļ?

Pēc diskusijām ar zinātniekiem, darba devējiem, darba ņēmējiem un dalībvalstu pārstāvjiem ir izstrādāti ierosinājumi par 13 ķīmikāliju arodekspozīcijas robežvērtībām. Attiecībā uz lielāko daļu ķīmikāliju tika apsvērti arī stingrāki un ne tik stingri varianti. Attiecībā uz dažām ķīmikālijām (piemēram, hroma (VI) savienojumiem, cietkoksnes putekļiem un ielpojamo kristālisko silīcija dioksīdu (RCS)) tika konstatēta būtiskāka ietekme. Citām ķīmikālijām (piemēram, 2-nitropropānam un akrilamīdam) pastāv tuva atbilstība starp pamatscenārija (nekāda rīcība) un ES arodekspozīcijas robežvērtības noteikšanas paredzamajām izmaksām/ieguvumiem.

Tika apsvērtā iespēja aizliegt kancerogēnus darbavietā, taču no tās atteicās, jo šāda rīcība tika atzīta par nesamērīgu. Lai gan regula par ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH) un Kancerogēnu un mutagēnu direktīva viena otru papildina, ķīmisko kancerogēnu iedarbību darbavietā visefektīvāk var reglamentēt ar Kancerogēnu un mutagēnu direktīvu. Tāpat bija jāatsakās no nozarei, rūpniecībai vai lietojumam specifisku arodekspozīcijas robežvērtību noteikšanas, jo pašreizējais tiesiskais regulējums nenodrošina juridisku pamatu šādiem noteikumiem. Tika aplūkoti arī neleģislatīvie politikas varianti, piemēram, norādījumu izstrāde un cita veida atbalsts Kancerogēnu un mutagēnu direktīvas īstenošanai vai pašaušanās uz pašregulāciju. Tomēr tika pieņemts lēmums, ka ar šiem pasākumiem vien nebūtu iespējams pietiekami labi risināt apzinātās problēmas. Ieinteresētajām personām nepieciešamo juridisko noteiktību vislabāk var panākt, Kancerogēnu un mutagēnu direktīva noteiktās ķīmikālijas nepārprotami uzskaitot kopā ar arodekspozīcijas robežvērtībām, kas tādējādi ļaus pārvaldīt risku saistībā ar ķīmisko kancerogēnu iedarbību darbavietā.

Kas atbalsta šo variantu?

Sociālie partneri un dalībvalstis, kam ir pārstāvji Darba drošības un veselības aizsardzības padomdevējā komitejā, atbalsta to, ka RCS tiek iekļauts Kancerogēnu un mutagēnu direktīvas sarakstā, kurā uzskaitītas procesā radušās vielas, un ka tiek pieņemtas komitejas ieteiktās arodekspozīcijas robežvērtības. Kopumā atšķirīgu nostāju gadījumā darba ņēmēji atbalstīja zemākas (kas nodrošina lielāku aizsardzību) un darba devēji atbalstīja augstākas (kuru īstenošana būtu lētāka) arodekspozīcijas robežvērtības. RCS noteikšana par procesā radušos kancerogēnu darbavietā ir raisījusi bažas dažām rūpniecības nozarēm gan iespējamā riska pārvaldības standarta dēļ, gan arī saistībā ar negatīvo reputāciju, ko varētu iegūt šīs vielas beztaras ekvivalents (t. i., smiltis un citi silīcija dioksīda produkti), proti, ka tie „izraisa vēzi”. Šie faktori ir aplūkoti analizē.

C. Izraudzītā varianta ietekme

Kādi ir izraudzītā varianta ieguvumi (ja tādi ir; ja tādu nav, kādi ir galvenie ieguvumi)?

Saglabāto politikas variantu ieguvumi būs ievērojami samazināts ar darbu saistītu vēža slimību un nāves gadījumu skaits. Saskaņā ar piesardzīgām aplēsēm šīs iniciatīvas rezultātā varētu saglabāt aptuveni 100 000 cilvēku dzīvību. Darba ņēmēji un viņu ģimenes saskarsies ar mazākiem dzīves kvalitātes zudumiem, ko izraisa ar darbu saistītas vēža slimības. Būs arī tieši un netieši individuālās veselības aprūpes izmaksu ietaupījumi saistībā ar vēža slimībām. Ieguvums sociālā nodrošinājuma sistēmai būs mazākas vēža slimību ārstēšanas izmaksas un mazāki izdevumiem par saistītajiem bezdarbības periodiem/ priekšlaicīgu pensionēšanos un kompensācijām par arodslimībām. Ieguvums darba devējiem, visticamāk, būs mazāki produktivitātes zudumi, ko izraisa darba ņēmēju nespēja strādāt ar darbu saistītu veselības problēmu dēļ un viņu aizstāšanas izmaksas. Komisijas dienestu pasūtītā pētījumā ir parādīts, ka galvenie ieguvumi gaidāmi no arodekspozīcijas robežvērtības ieviešanas 0,1 mg/m³ apmērā attiecībā uz RCS un 0,025 mg/m³ apmērā attiecībā uz hroma (VI) savienojumiem. Attiecībā uz RCS gaidāms, ka laikposmā no 2010. līdz 2069. gadam tiks novērsti aptuveni 99 000 vēža slimību gadījumu, kas naudas izteiksmē atbilst no 34 līdz 89 miljardiem euro. Attiecībā uz hromu (VI) izraudzītais variants iepriekš minētajā laikposmā novērsīs aptuveni 1800 gadījumu (no 591 miliona līdz 1,7 miljardiem euro). Galvenie monetārie ieguvumi saistībā ar arodekspozīcijas robežvērtības ieviešanu attiecībā uz citām vielām saskaņā ar saglabāto variantu ir: cietkoksnes putekļiem (12–54 miljoni euro); vinilhlorīdam (1–4 miljoni euro); o-toluidīnam (1,3–10,1 miljoni euro); hidrazīnam (0,01–0,05 miljoni euro); ugunsizturīgām keramikas šķiedrām (1,1–3,4 miljoni euro).

Kādas ir izraudzītā varianta izmaksas (ja tādas ir; ja tādu nav, kādas ir galvenās izmaksas)?

Dažu kancerogēnu gadījumā saglabātais variants ietekmēs pamatdarbības izmaksas uzņēmumiem, kam būs jāievieš papildu aizsardzības un preventīvie pasākumi. It sevišķi tas attiecas uz hroma (VI) savienojumiem un RCS. Attiecībā uz RCS gaidāmo ieguldījumu izmaksas rūpniecības nozarei, lai nodrošinātu atbilstību 0,1 mg/m³ iedarbības līmenim, tiek lēstas 3,5 miljardu euro apmērā līdz 2069. gadam. Pārējiem kancerogēniem ietekme uz uzņēmumu (tostarp mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)) pamatdarbības izmaksām būs minimāla, jo būs vajadzīgi vien nelieli pielāgojumi, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību. Saglabāto variantu kopums neparedzēs nekādus papildu informācijas pienākumus un neradīs lielākus administratīvos slogus uzņēmumiem, kā arī maz ticams, ka tas radīs kādas būtiskas vides izmaksas.

Kā tiks skarti uzņēmumi, MVU un mikrouzņēmumi?

Uzņēmumiem būtu lielāka skaidrība un vienlīdzīgāki konkurences apstākļi. Attiecībā uz daudzām no šajā ietekmes novērtējumā ietvertajām vielām valsts līmenī jau ir noteiktas arodekspozīcijas robežvērtības (dažu vērtību līmenis starp dalībvalstīm atšķiras). Šajā iniciatīvā paredzēto arodekspozīcijas robežvērtību noteikšanai nevajadzētu ietekmēt uzņēmumus, kas atrodas ES dalībvalstīs, kuru valsts līmenī noteiktās arodekspozīcijas robežvērtības ir vai nu vienādas ar ierosinātajām vērtībām, vai zemākas (stingrākas) nekā ierosinātās vērtības. Nav paredzēti nekādi mazāk stingri režīmi attiecībā uz MVU, kas nav arī atbrīvoti no Kancerogēnu un mutagēnu direktīvas uzliktajiem pienākumiem, jo tas novestu pie darba ņēmēju nevienlīdzīgas aizsardzības atkarībā no uzņēmuma lieluma. Situācijās, kad tiek prognozēta lielāka iedarbība, galvenokārt tiks skarti MVU, kuros darba ņēmēji tiek pakļauti RCS un hroma (VI) iedarbībai.

Vai tiks būtiski skarti valstu budžeti un pārvaldes iestādes?

Pašreizējā situācijā darba ņēmēji saskaras ar būtiskām ekonomiskajām izmaksām, jo tiek pakļauti bīstamu vielu iedarbībai, savukārt saglabātais variants mazina arī „ķēdes reakcijas” finansiālos zaudējumus dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmām. Valsts pārvaldes iestādes saskarsies ar dažādām administratīvajām un piemērošanas izmaksām atkarībā no katras ķīmikālijas pašreizējā statusa katrā dalībvalstī, bet nav gaidāms, ka šīs izmaksas būs lielas. Turklāt ES arodekspozīcijas robežvērtību noteikšana mazinās dalībvalstu nepieciešamību veikt atsevišķu zinātnisko analīzi.

Vai būs kāda cita būtiska ietekme?

Saglabātā varianta īstenošana pozitīvi ietekmētu konkurenci iekšējā tirgū. ES mēroga arodekspozīcijas robežvērtības attiecībā uz šajā iniciatīvā ietvertajām vielām samazinās konkurences izkropļojumus starp uzņēmumiem, kuri darbojas dalībvalstīs ar dažādām valsts līmeņa arodekspozīcijas robežvērtībām. Turklāt, tā kā ierosinātās arodekspozīcijas robežvērtības ir līdzīgas robežvērtībām, kas noteiktas lielākajā daļā ES

tirdzniecības partneru, nevajadzētu būt nekādai būtiskai ietekmei uz ES uzņēmumu ārējo konkurētspēju. Ietekme uz pamattiesībām būs pozitīva, proti, jo īpaši attiecībā uz 2. pantu (tiesības uz dzīvību) un 31. pantu (tiesības uz godīgiem, taisnīgiem, veselībai nekaitīgiem, drošiem un cilvēka cieņai atbilstīgiem darba apstākļiem).

D. Turpmāki pasākumi

Kad šī politika tiks pārskatīta?

Ierosinātās Kancerogēnu un mutagēnu direktīvas pārskatīšanas efektivitāte tiktu novērtētam ES satvara par drošību un veselības aizsardzību darbā nākamā novērtējuma ietvaros, kā paredzēts Direktīvas 89/391/EEK 17.a pantā. Jānorāda, ka pašreiz notiekošā drošības un veselības aizsardzības darbā *acquis* (kas attiecas uz 2007.–2012. gadu) *ex-post* novērtējuma rezultātā uzraudzības un novērtēšanas mehānismi pa šo laiku var tikt mainīti.